

МАДАНИЙ МЕРОС - ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ АСОСИ СИФАТИДА

Утанова Умида Агзамходжаевна

Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти
“Ижтимоий фанлар, педагогика ва касбий таълим” кафедраси мудири,
фалсафа фанлари номзоди, доцент.

Сабурова Янгилжон Икрам қизи

Камолиддин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва
дизайн институти талабаси.

АННОТАЦИЯ

Мақолада маданий мерос жамият тараққиётини, инсон камолотини, халқимизнинг авлоддан-авлодга ўтиб келаётган маънавий қадриятлари ва анъаналарини мустаҳкамлайдиган омил эканлиги таҳлил қилинган.

***Калит сўзлар:** маданий мерос, жамият, масжид, мадраса, обида, аждодлар, қадрият.*

CULTURAL HERITAGE IS THE BASIS OF SOCIETY'S DEVELOPMENT

ABSTRACT

The article analyzes the fact that cultural heritage is a factor that strengthens the development of society, human maturity, and the spiritual values and traditions of our people are passed down from generation to generation.

***Keywords:** cultural heritage, society, mosque, madrasah, monument, ancestors, value.*

“Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар. Маданият ёдгорликлари давлат муҳофазасидадир”.

(Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 49-модда)

КИРИШ

Мустақил Ўзбекистон Республикаси ўз тараққиёт йўлини белгилаб олар экан, адолатли фуқаролик жамияти ва демократик ҳуқуқий давлат - Янги Ўзбекистон қуришдек олий мақсадни ўз олдига қўйди. Бу олий мақсад асосий Қомусимиз ҳисобланган Конституцияда ўз аксини топган.

Халқимиз ўз тараққиёт йўлини Конституция асосида белгилаб, ёрқин келажак сари дадил интилмоқда. Буюк аждодларимизнинг номини тиклаш, улар билан боғлиқ жойларни ободонлаштириш миллий-маданий сиёсатимизнинг таркибий қисмига айланди. Буюк аждодларимизнинг азиз номлари тикланиб, уларнинг мақбаралари, масжидлар, мадрасалар, ансамбллар таъмирланди, айримлари (Имом ал-Бухорий, Нақшбанд ва Ғиждувоний) сағаналари, мақбаралари батамом қайта тикланиб, бебаҳо архитектура ва маънавий марказларига айлантирилди.

Бугун халқимиз, айниқса ёшлар Яссавий, Имом ал-Бухорий, ат-Термизий, ан-Насафий, ас-Самарқандий, ан-Ханафий, Баҳовуддин Нақшбанд, Ғиждувоний, Фитрат, Беҳбудий, Мунавварқори Абдурашидхонов каби юзлаб буюк заминдошларимизнинг номларини ҳам, уларнинг маънавий меросига тааллуқли асарларини ҳам яхши билади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Маданий меросдаги ҳаётни барқарорлаштирувчи, инсон камолотига, тараққиётига хизмат қилувчи жиҳатларгина халқ маданиятига айланади ва у янги авлодлар томонидан қабул қилинади. Маънавий мерос қадимдан аждодларимиз, ота-боболаримиз, тарихий манбалардан бизгача етиб келган сиёсий, фалсафий, ҳуқуқий, миллий ва диний қадриятлар, ахлоқ-одоб меъёрлари, илм-фан ютуқлари, тарихий, бадиий ва санъат асарлари каби маънавий бойликлар йиғиндиси бўлиб, уни халқимиз ҳамиша ўрганиб бойитганлар.⁵

Маданий мерос жамият асосини, халқимизнинг авлоддан-авлодга ўтиб келадиган маънавий қадриятлари ва анъаналарини мустаҳкамлайдиган омил ҳисобланади. Тарихий ва маданий ёдгорликлар ҳар бир инсонга таъсир кўрсатиб, ўзига мафтун қилади ва ғурурлантиради. Шу боис уларни сақлаш, фақатгина давлатнинг эмас, энг аввало, балки ҳар бир фуқаронинг бурчи, мақсадига айланиши лозим.

Ҳар бир давлатда халқининг ўтмиши ва улуғвор тарихини эслатиб турувчи тарихий обидалар ва ёдгорликлар мавжуд. Ушбу ёдгорликлар орқали инсонлар маънавий озуқа олади, ўз давлатининг тарихидан фахрланади ва ғурур туйғусини ҳис этади.

⁵ Шермухамедов С.Ш. Истиқлол қуёши. – Т.: Маърифат –Мададкор, 2002. Б. 42-43.

Президентимиз раҳнамолигида миллий маданиятимизни асраб-авайлаш, ривожлантириш, юртимиздаги тарихий обида ва ёдгорликларни қайта тиклаш, ўрганиш ва келажак авлодларга бус-бутун етказиш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда.

НАТИЖАЛАР

Мамлакатимизда ҳозирги кунга қадар 8 минг 210 та моддий маданий мероснинг кўчмас мулк объекти давлат муҳофазасига олинган бўлиб, шундан 4 минг 788 таси археология, 2 минг 252 таси архитектура объектлари, 678 таси монументал санъат асарлари, 532 таси диққатга сазовор жойлар ҳисобланади.⁶ Аммо бу рўйхат шу билан чекланади дегани эмас, Маданий мерос агентлиги ва унинг ҳудудий бошқармалари томонидан республика бўйлаб ўрганиш ишлари олиб борилмоқда ва “Моддий маданий мероснинг кўчмас мулк объектлари миллий рўйхати”га ўзгартириш киритиш бўйича таклифлар тайёрланмоқда.

Биласиз, ЮНЕСКОнинг бутун жаҳон маданий ва табиат ёдгорликлари мероси рўйхатига Хивадаги очик осмон остидаги музей — Ичан қалъа, Самарқанд, Бухоро, Шаҳрисабз шаҳарларининг тарихий-маданий, диққатга сазовор қисмлари киритилган. Мустақил Ўзбекистон Республикасининг давлат сиёсати йўналишларидан бири, бу — ўтмиш қаъридан етиб келган бой тарихий-маданий меросимизни сақлаш. Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йилларида қабул қилинган “Маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисида”, “Музейлар тўғрисида”, “Археология мероси объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисида”ги қонунлар асосида инсоният цивилизацияси ривожланишида муҳим ўрин эгаллаган қадимги ва ўрта асрларда мавжуд бўлган шаҳарлар харобалари, монументал санъат ёдгорликлари, алоҳида аҳоли зиёратгоҳ жойлари, меъморчилик мероси ёдгорликларини сақлаб қолиш, таъмирлаш ва ўрганишда давлатимиз томонидан кенг миқёсдаги ишлар амалга оширилмоқда.

Буюк аждодларимиз томонидан маҳорат билан бунёд қилинган ва бугунги кунгача сақланиб келинаётган, уларнинг номини асрлар оша абадийлаштирган меъморчилик тарихий мажмуалари — Самарқанддаги Шоҳи Зинда, Регистон, Бибиҳоним, Руҳобод, Амир Темур мақбараси, Бухородаги Калон масжиди ва миносари, Мир Араб мадрасаси, Лаби Ҳовуз ва Боло Ҳовуз мажмуалари ҳамда бошқа ўнлаб, юзлаб қадимги, ўрта асрлардаги меъморчилик дурдоналари халқимизнинг юксак ижодкорлик имкониятларидан дарак беради.

⁶ https://uza.uz/posts/2022-yilda-69-ta-madaniy-meros-obekti-tamirlash-usullari-orqali-asl-holiga-keltirildi_460984

Ўтмишдаги буюк аждодларимиз Амир Темурга Тошкент, Самарқанд, Шаҳрисабзда, Мирзо Улуғбекка Тошкентда, Аҳмад ал-Фарғонийга Фарғона ва Қувада, Алишер Навоийга Тошкент, Навоийда, Алпомишга Термизда, Жалолиддин Мангуберди ҳамда “Авесто” китобига Урганчда ва миллий тарихий ҳамда маданий меросимизга катта ҳисса қўшган кўплаб тарихий шахсларга ёдгорликлар ўрнатилди.

МУҲОКАМА

Бундан ташқари ҳудудларда узоқ йиллар давомида шаклланган меъморчилик мактабларини сақлаб қолиш ва ривожлантириш мақсадида давлат муассасаси шаклида “Маданий мерос объектлари реставрацияси дирекцияси” ва босқичма-босқич равишда унинг минтақавий реставрация марказлари ташкил этилди. Давлат бюджетидан маданий мерос объектларини асрашга доир ишлар учун ажратиладиган маблағлар устувор равишда тўғридан-тўғри шартнома асосида “Маданий мерос объектлари реставрацияси дирекцияси”га йўналтириладиган бўлди.

Ҳозирги кунда давлатимиз томонидан маданий меросимизга янада катта аҳамият берилаётгани соҳа мутахассисларини қувонтиради. Бу эса нафақат халқимиз учун балки туризм соҳасининг ривожини учун ҳам қувонарлиқдир.

ХУЛОСА

Ҳар бир тарихий ёдгорликни яқиндан кузатар экансиз, уларнинг маҳобатлилиги инсонни ҳайратга солади, ҳамиша ғурурланиб яшашга ундайди. Уларнинг рангларидаги жозибадорлик, асарлар оша сақланиш сирлари мутахассисларни янада кенгроқ тадқиқотлар олиб боришга чорлайди.

Аждодларимиз томонидан қолдирилган маданий меросни асраб-авайлаш бурчимиз ва келгуси авлодларга ҳам ўз ҳолича етказиш бизнинг масъулиятли вазифамиздир.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Шермухамедов С.Ш. *Истиқлол қуёши*. – Т.: Маърифат –Мададкор, 2002. Б. 42-43.
2. А., Utanova U. "Scientifically-Philosophical Analysis of Cultural and Spiritual Heritage." *International Journal on Integrated Education*, vol. 2, no. 1, 2019, pp. 53-55, doi:10.31149/ijie.v2i1.288.

3. Umida A. Utanova, (2021). *The role of museums in the development of tourism. Current research journal of history (2767-472X)*, 2(10), 27-32
<https://masterjournals.com/index.php/CRJH/article/view/388>
4. Utanova, U. A. (2020). *Folk culture is a socio-historical phenomenon. International Engineering Journal For Research & Development*, 5(9), 5-5.
5. Утанова У. А. *Общечеловеческое и национальное в народной культуре // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – Vedecko vydavatelske centrum Sociosfera-CZ sro, 2014. – №. 38. – С. 91-95.*
6. Утанова У. *"Народная культура": понятие, сущность, социально-философский анализ // Современные научные исследования: актуальные теории и наблюдения. – 2016. – С. 183-185.*
7. Utanova U. *"Компьютер ахборот маданияти" - submadaniyatning vujudga kelishi // Камолитдин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти ахборотномаси илмий-амалий журнали. – 2021. – Т. 5. – №. 03. – С. 62-66.*
8. Umida Agzamkhodjaevna Utanova, Khabibullo Ibodullaevich Rajabov, Kutlugjon Khamdamovich Inoyatov and Bakhtiyor Sherbekovich Marufbaev (2021) *Entrepreneurial Universities as a Modern Development Stage of the University 3.0 Concept. Volume 18, Special Issue on Current Trends in Management and Information Technology, Pages: 1053-1066.*
DOI: 10.14704/WEB/V18SI05/WEB18281
9. https://uza.uz/posts/2022-yilda-69-ta-madaniy-meros-obekti-tamirlash-usullari-orgali-asl-holiga-keltirildi_460984